

חזק חזק ונתחזק

1. הרב אבי גולדברג, כ"ב סיוון ה'תשפ"ד

בתחילת הפרשה משה מצווה על המרגלים¹ לעלות לארץ, ולבחון אותה בכל מיני תחומים (במדבר יג, יח-כ) :

(יח) וראיתם את-הארץ מה-הוא ואת-העם הישב עליה החזק הוא הרכה המעט הוא אס-רב. (יט) ומה הארץ אשר-הוא יושב בה הטובה היא אם-רעה ומה הערים אשר-הוא יושב בהן בהן בבתים אבנים או בבתים עפרים. (כ) ומה הארץ השמנה היא אם-רזה היש-בה עץ אם-אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי בכורי ענבים.

אם נשווה את ביצוע המרגלים - נגלה שהם עשו כל מה שנצטוו - למעט דבר אחד. הם הביאו מפרי הארץ, הם בדקו את הארץ ואת היושבים בה, את הערים וכו'... אבל - **הם לא התחזקו!** את הנקודה הזו הם לא ביצעו! הביטוי "חזק" ביחס לירושלם הארץ נפוץ בכל התנ"ך. מספר רב של פעמים בספר דברים (ואפילו בסוף במדבר) נאמר ליהושע - "רק חזק ואמץ". ואין פלא איפא שבספר יהושע פרק א' מופיע הביטוי 3 פעמים - "חזק ואמץ". וכך אמר יואב שר הצבא בעת שנלחם באויב הצפוני של הארץ - בני עמון - "חזק ונתחזק בעד-עמנו ובעד עמי אלוהינו ויקנץ יעשה הטוב בעיניו" (שמואל ב פרק י פסוק יב). היום אנחנו מבינים - כדי לבנות את הארץ, לשמור ולהגן עליה, צריך להיות חזקים! חזק חזק ונתחזק - "חזקו ואמץ לבבכם כל-המיתלים ליקנץ" (תהלים לא, כה).

2. **רשב"ם במדבר פרק יג, כ:** והתחזקתם [וגו'] - כאנשים גבורים לקחת ולא תגורו מפני איש.

3. **רמב"ן, שם:** וטעם והתחזקתם ולקחתם - שלא יפחדו בלקחם מפרי הארץ פן יכירו בהם שהם מרגלים:

4. **חזקוני, שם:** והתחזקתם היו צריכים חזק לפי שהימים ימי ביכורי ענבים והשומרים מצויים שם.

5. תרגום המיוחס ליונתן, שם

ומה שבח ארץא השמינין אינו פתגון ומה שבח הארץ השמנים הם פירותיה אם רזים היש בה עצים של מאכל אם לא **ותעשו חזקה** ותקחו מפרי של הארץ והימים אשר הלכו בעשרים ותשעה לחודש של סיון ימים שמן ביכורי ענבים.

6. **רבי יצחק בן יהודה הלוי** (צרפת מאה ה-13), **פענח רזא** התחזקתם ולקחתם וגו' - לא הזכיר להם שום חיזוק עד שעת לקיחת הפרי משום שאז יהיו כולם טעונים משא וצריכים חיזוק ביותר.

7. **ילקוט ראובני, שם:** מכאן שארץ ישראל צריכה חיזוק. [**לקח טוב:** והתחזקתם - מלמד שיש ארץ שצריך חיזוק]

8. תלמוד בבלי, מסכת ברכות, דף לב, עמוד ב

ד' צריכין חזק ואלו הן: תורה, ומעשים טובים, תפילה ודרך ארץ. תורה ומעשים טובים מנין - שנאמר רק חזק ואמץ מאד לשמר ולעשות ככל התורה. חזק - בתורה, ואמץ - במעשים טובים. תפלה מנין - שנאמר קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'; דרך ארץ מנין - שנאמר חזק ונתחזק בעד עמנו וגו'.

9. רבי בנימין דיסקין (סלוני, ליטא 1798 - לומז'ה, 1844), **לברכות, שם**

י"ל דהבדל חזק ואמץ, חזק הוא תוספת הוצאת הכח מההעלם אל הגלוי, ואומץ הוא אחר תגבורת הכח מאמצו ומעמידו לבלי ירף.

¹ **הכתב והקבלה** במדבר פרק יג פסוק טז (פרשת שלח): "יש הבדל בין תר למרגל לרשד"ל, האיש אשר יתור הוא מבקש הטוב, לתור להם מנוחה, לתור לכם מקום לחנותכם, אל ארץ אשר תרתי להם, וכן ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם לרדוף אחרי התענוגים; ובהפך המרגל יבקש את הרע, כמו מרגלים אתם, לראות את ערות הארץ באתם, וכן הלא בעבור לחקור ולהפך ולרגל הארץ באו עבדיו אליך, וכן וירגל בעבדך אל אדוני המלך, לא רגל על לשוני, כולם עינים גלוי הגנות והרע. והנה מרע"ה בשלחו שנים עשר אנשים לראות ארץ כנען, ידוע הדבר כי לא לצורך שלח אותם, כי היתה ארץ זבת חלב ודבש פי ה' דבר, והיות העם היושב עלי' חזק או רפה מה מעלה ומה מוריד וה' ילחם להם, אך שלחם לתור את הארץ למען יראו את טובה ויגידו כבודה אל עם הארץ, ויחזקו ידיהם ללכת אחרי ה', והמה השחיתו התעיבו עלילה והפכו מחשבת שולחם, ע"כ אנחנו קוראים להם בשם מרגלים, גם כי בפרשת שליחותם לא נקראו כ"א בשם תרים. ואולם במשנה תורה כתוב לאמר ויבואו עד נחל אשכול וירגלו אותה, כי באמת כן היה הדבר, כי מעשה מרגלים עשו ולא מעשה תרים".

² **בצפנת פענח** (כאן, עמ' קלג) מביא מדברי הרמב"ם (פ"א דמכירה הט"ז) שאסיפת פירות האילן נחשב חזקה.

10. **הערות הרי"ש אלישיב, שם**

היינו משום דהרי אין סומכין על הנס ולכך אומר להם יואב שיעשו כל מה שאפשר להתחזק ואז ה' יעזור ולכך גם בכל מילי דעלמא האדם צריך לעשות מה שיכול ואז ה' עוזר לו.

11. **רמב"ן במדבר פרק יד פסוק יז (פר' שלח)** - זכות אבות עומדת רק למי שמזדהה עם א"

לא בזכות אבות נתפלל משה עכשיו ולא הזכיר בתפילה הזאת לאברהם ליצחק וליעקב כלל. והטעם בעבור שהארץ ניתנה לאבות ומהם ירשוה, והם מורדים באבותם ולא היו חפצים במתנה שלהם אשר האבות היו בוחרים בה מאד, והיאך יאמר "אשר נשבעת להם בך וגו' וכל הארץ הזאת אתן לזרעכם" (שמות לב יג) והם אומרים אי אפשרנו במתנה זו.